

Els secrets de l'arxiu del monestir

VISITA A L'ANTIC MONESTIR

Banyoles és una ciutat fundada el 812 per l'abat Bonitus, cap d'una congregació de monjos benedictins que acompanyaven les tropes del rei Lluís el Pietós.

El senyor feudal de Banyoles era l'abat del monestir que tenia poder i riqueses. Al s. XI el monestir de Banyoles tenia possessions escampades per tot Catalunya. L'abat, sempre de família de nobles, tenia poder en el camp civil, religiós i militar. Controlava els impostos i les contribucions, era el notari, l'escrivà i el jutge i fins i tot podia fer lleva de tropes, a més era el cap eclesiàstic de la comunitat que només tenia per sobre seu el poder del Papa.

Però amb el pas del temps els burgesos rics de Banyoles es van aplegar per anar esgarrapant part del seu poder a l'abat. Des del primer moment el que pretenien era tenir un govern propi, i tot i que van crear un Consell de la Vila, no va ser fins el **1303** i després de molts litigis que l'abat Vallespirans els va concedir la **Carta Municipal**. A partir de llavors Banyoles va tenir un Ajuntament legal, regit per jurats i consellers. Entre les seves atribucions podien recaptar contribucions i tenien certes garanties judicials. La seu de la Universitat o Ajuntament era la Pia Almoina.

En aquell moment la societat banyolina estava dividida en dos sectors, els partidaris de l'abat i el monestir i els seguidors de l'Ajuntament i els jurats. Els cairuts eren els partidaris del monestir, pretenien mantenir el poder de l'abat. Els rodons eren els defensors de la vila i l'església de Santa Maria, volien més llibertat municipal.

Els enfrontaments entre les dues faccions van ser fortes i van dividir la societat banyolina. Molt sovint es va arribar a la violència, el desordre i fins i tot l'assassinat.

Monestir de Sant Esteve

El monestir de Sant Esteve, és l'origen de la ciutat de Banyoles, així com el primer monestir benedictí de Catalunya. Va ser fundat per l'Abat Bonitus l'any 812, i es va aixecar en un lloc on ja hi havia una antiga basílica tardo-romana o visigòtica. El monestir va arribar a ser una fortalesa, amb murs exteriors de gran espessor, torres i envoltat de recs que feien de fossar.

A més de l'església i del claustre existien tot un seguit de dependències com el refectori, els dormitoris, la sala capitular, les cases dels monjos i de l'abat, el celler, el rebost, el graner, l'estable, la cuina, les presons i la porteria.

La primera església que va edificar Bonitus, amb volta de fusta, va ser cremada en una incursió bàrbara, hongaresa, el s. X. El mateix s. X s'aconsegueix edificar una segona església, d'una sola nau amb creuer i coberta amb volta de canó de pedra, però va patir destruccions, saquejos i robatoris per part dels senyors feudals dels voltants.

Finalment el s. XI es construeix la tercera església, plenament romànica amb una nau central i dues laterals de mig punt, un campanar i un claustre esculptat. Però també va patir destruccions, per exemple al s. XV, quan un terratrèmol el va sacsejar i destruir, sobretot la façana i el claustre.

Així doncs el s. XVI es reconstrueix la portada, d'estil gòtic tardà amb arcs apuntats concèntrics, pinacles, decoració esculpida, (actualment desapareguda) , i dues C oposades que segurament fan referència a la rica família dels Cartellà que va donar diferents abats al monestir.

Durant els bombardejos del s. XVII (final de la guerra dels segadors) el campanar va ser destruït i va caure sobre la volta romànica que encara estava en peu. Finalment el s. XVIII es reconstrueixen el temple, el claustre i el campanar. L'obra actual, excepte la portada, és d'estil neoclàssic, d'una sola nau, molt gran, i sense ornamentació.

Algunes peces que es poden comentar dins el monestir són:

Arqueta de Sant Martirià:

Arqueta del s. XV, de plata treballada i en forma d'església gòtica amb pinacles. La seva funció era contenir una urna de fusta amb les relíquies de Sant Martirià, el patró de Banyoles. Estava decorada amb 28 figures de plata que representaven la vida del sant.

L'any 1980 va ser robada per Eric el Belga. La recuperació va ser llarga i costosa, dues figures i el pinacle amb la creu es van poder recuperar quan el lladre estava a la presó a canvi d'uns dies de permís. La resta va passar al mercat negre i no va ser fins el 1997 que la policia britànica en col·laboració amb una investigadora de la Universitat de Barcelona va interceptar dues figures més quan estaven a punt de ser venudes en subhasta. La propietària era una dona holandesa que tenia 17 figures més.

Les negociacions van ser llargues i complexes però sembla ser que aquestes s'han recuperat, tot i que encara en falten set que estan desaparegudes.

Retaule de Santa Maria de l'Escala:

Rep aquest nom, ja que estava col·locat en un altar al que s'accedia amb uns graons. Pintura gòtica del s. XV, pintura al tremp d'ou sobre fusta i daurats, representa la vida de la verge Maria (en ordre cronològic), així com els dotze avantpassats de Jesús i els quatre profetes majors.

A la part baixa del retaule, hi ha sis personatges i un espai buit per incloure un sagrari.

En els personatges aïllats el fons és daurat, mentre que les escenes estan emmarcades en un paisatge. Es tracta d'un estil molt lineal amb unes tonalitats de color molt clares, amb influències internacionals com ara l'estil flamenc.

El cos central actualment l'ocupa una verge gòtica d'alabastre del s. XIV.

Claustre del monestir de Sant Esteve

El claustre és d'estil barroc, va ser construït durant el s. XVIII. Voreja un pati amb un pou i és de planta quadrada amb quatre galeries de dos pisos amb arcs semicirculars i voltes d'arestes. Les columnes estriades tenen capitells d'ordre compost.

Dins el pati hi ha un rec, segurament Ca n'Hort que va ser el primer que van construir els monjos i que ells utilitzaven per cuinar, regar, higiene etc.

Es troba al sud de l'església i era el cor de la vida cenobial, al voltant del claustre hi havia les dependències del monestir, com el refectori, la sala capitular, els dormitoris etc.

Antigament abans de la reforma, hi havia diferents làpides d'abats del monestir. En un dels costats s'hi va trobar una pintura gòtica i grafit que encara estan en procés d'estudi (no s'han publicat).